

๑.๔๘ หนี่

ชื่อท้องถิ่น	ต้นหนี่
ชื่ออื่นๆ	ต้นเหมือด ต้นหนี่ หนี่เหม็น หนี่ หมูเหม็น อีเหม็น หมูทะลวง หนี่เหม็น ตั้งสีไพร ดอกจุ่มมือเปาะ
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C.B.Rob.
ชื่อพ้อง	<i>Litsea chinensis</i> Lam., <i>Litsea sebifera</i> Pers.
ชื่อวงศ์	LAURACEAE
ชื่อสามัญ	Litsea

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๔๘ จำนวนที่พบ ๑ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นหนี่ หรือ ต้นหนี่เหม็น จัดเป็นพรรณไม้ยืนต้นผลัดใบ มีความสูงได้ประมาณ ๕-๑๕ เมตร แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มกลมทึบ เปลือกลำต้นเป็นสีน้ำตาล ลำต้นแก่แตกเป็นร่องตื้น ๆ ตามยาว ตามกิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนละเอียด ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ มักออกเป็นกลุ่มหนาแน่นที่ปลายกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปรี รูปรีแกมขอบขนาน หรือรูปไข่กลับ หรือค่อนข้างกลม ปลายใบมนหรือเรียวแหลม โคนใบมนหรือสอบเป็นครึ่ง ส่วนขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบมีขนาดกว้างประมาณ ๕-๙ เซนติเมตร และยาวประมาณ ๘-๑๕ เซนติเมตร เนื้อใบค่อนข้างหนา หลังใบเกลี้ยง สีเขียวเข้มเป็นมัน ท้องใบมีขน มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ตามก้านใบมีขน ก้านใบยาวประมาณ ๑-๒.๕ เซนติเมตร ดอกเป็นแบบแยกเพศอยู่คนละต้น ออกดอกเป็นช่อแบบซี่ร่ม โดยจะออกตามซอกใบและปลายกิ่ง ดอกย่อยเป็นสีเหลือง ไม่มีกลีบดอก ช่อดอกเพศผู้มีดอกย่อยประมาณ ๘-๑๐ ดอก กลีบรวมลดรูปเหลือ ๑-๒ กลีบ หรือไม่มีเลย ลักษณะเป็นรูปขอบขนาน ขอบกลีบมีขน ดอกมีเกสรเพศผู้ประมาณ ๙-๒๐ อัน เรียงเป็นชั้น ๆ ก้านเกสรมีขน ชั่นในมีต่อมกลม ๆ อับเรณูเป็นรูปรี มี ๔ ช่อง เกสรเพศเมียเป็นหมันอยู่ตรงกลาง อับเรณูเป็นแบบฝาเปิด กลีบเลี้ยงมี ๔ กลีบ ลักษณะของกลีบเลี้ยงเป็นรูปกลม ส่วนช่อดอกเพศเมียกลีบรวมลดรูปเหลือเพียงเล็กน้อยหรือไม่มี ก้านช่อดอกยาวประมาณ ๒-๖ เซนติเมตร เกสรเพศผู้เป็นหมัน ลักษณะเป็นรูปช้อน ส่วนเกสรเพศเมียไม่มีขน รังไข่เป็นรูปไข่ ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ ๑-๒ มิลลิเมตร ปลายเกสรเพศเมียเป็นรูปจาน มีกลีบเลี้ยง ๔ กลีบ แยกจากกัน โดยจะออกดอกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนตุลาคม ผลหนี่ มีกลิ่นเหม็น ลักษณะของผลเป็นรูปทรงกลม มีขนาดประมาณ ๕-๗ มิลลิเมตร ผิวผลเรียบเป็นมัน ผลอ่อนเป็นสีเขียว เมื่อสุกแล้วจะเปลี่ยนสีม่วงเข้มเกือบดำ ก้านผลมีขน ภายในผลมีเมล็ด ๑ เมล็ด เมล็ดแข็ง ช่อนี้มีผลประมาณ ๓-๕ ผล ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง และตามป่าดงดิบ

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

• สรรพคุณ

๑) ตำรายาไทย ใช้ ใบ ขี้ก้าน้ำ สระผม พอกศีรษะ ฆ่าเหา ขับปัสสาวะ แก้อาการระคายเคืองของผิวหนัง ใบและเมล็ด มีรสฝาดเย็น ตำพอกฝี แผลหนอง แก้ปวด ราก เป็นยาฝาดสมาน และบำรุงกำลัง เปลือกต้น เป็นยาฝาดสมาน แก้บิด ท้องเสีย แก้ปวดมดลูก แก้เจ็บปวดตามกล้ามเนื้อ ฝนทาแก้พิษแมลงกัดต่อย ผื่นคัน แสบร้อน บดเป็นผงผสมกับน้ำหรือน้ำนมทาแก้แผลอักเสบ ผลดิบ ให้น้ำมันเป็นยาถูนวดแก้ปวด ผลสุก กินได้ เมล็ด ตำเป็นยาพอกฝี ราก แก้ปวดกล้ามเนื้อ ยาง มีรสฝาดร้อน ตำพอกทาแก้ฟกช้ำ แก้ช้ำบวม

๒) มีรายงานพบว่าสารหลายกลุ่มจากต้นหมี ได้แก่ alkaloids, glycosides, flavonoids, saponins, tannins, phenolic compounds etc. The bark of *L. glutinosa*, “is one of the most และพบว่าสารจากเปลือกต้นและใบมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา

๓) ตำรายาพื้นบ้านอำนาจเจริญ ใช้ ราก รักษาอาการปวดกล้ามเนื้อ ฝนทาฝี เปลือก ฝนทาแก้ฝี ใบ เป็นยาสระผม ใบย้อมผ้าให้สีเขียว

- การใช้ประโยชน์อื่นๆ – ใช้ไม้

ภาพที่ ๔๘ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ หมี

ลักษณะวิสัย

ลำต้น

ใบ

ดอก

ผล

แหล่งอ้างอิง :

๑. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาฬสินธุ์. (๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๔). “ต้นเหมือด(ต้นหมี)”.
[https://www.kalasin.go.th/rspg/loadPlantsForntID/Litsea%20glutinosa%20\(Lour.\)%20C.B.Rob.%20/๑๓๓](https://www.kalasin.go.th/rspg/loadPlantsForntID/Litsea%20glutinosa%20(Lour.)%20C.B.Rob.%20/๑๓๓)

๒. ศูนย์ข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๐). “ถาม-ตอบ, รายละเอียดสมุนไพร ใบหมี”. <https://medplant.mahidol.ac.th/user/reply.asp?id=๖๖๖๕>

๓.ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยเขตอีสานใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (ม.ป.ป.), “หมี”.
<https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailPhargarden/๑๒๗>